

Training and educational games are used to select behaviors that shape the idea of professional work in the real world. This kind of play requires knowledge of the basics of pedagogy and psychology and specialized techniques. Formation of socially active creative personality of the future teacher requires teachers to use non-standard forms of educational interaction. Practical and laboratory classes are held as teaching and educational games, designing specific educational situation aimed at the development of professional skills of primary school teachers. The main stages of simulation technologies: problem definition, goals and objectives; division of roles and function definitions of various officials; interests of distinction; discussion of the problem; the winners' incentives and debriefing.

Technology learning context related to intellectual collective activity that is producing collective thought, discussion with high cognitive activity of students and with the introduction of simulation methods that simulate a process, phenomenon governance.

Thus, the introduction of technologies of contextual learning as a conceptual framework competency approach allows to implement the task of forming professional competence of future primary school teachers in the sphere of art education as a result of mastering the subject matter «Fine art of teaching methods», «Methods of teaching integrated course «Art», «Methods of teaching educational field «Art».

The next step would be to define competencies, which are formed during the development of the content of each module, through its theoretical, practical modules and independent, individual work of students and research project.

Key words: *technologies of context studies, operation-role-play, educational-business, educational-role-play and educational-pedagogical games problem-oriented, imitation design, analysis of situations of professional activity.*

УДК 377.35.03

О. Ю. Криволап

Класичний приватний університет (м. Запоріжжя)

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті здійснено спробу розкрити сутність поняття «педагогічний супровід процесу підготовки майбутніх учителів»; висвітлено філософські, педагогічні, психологічні погляди на процес педагогічного супроводу та розвитку здібностей, творчого потенціалу особистості; доведено важливість і необхідність створення та реалізації процесу педагогічного супроводу майбутнього вчителя початкової школи до розвитку творчого потенціалу молодших школярів у процесі професійної підготовки. Вказується на необхідність забезпечення умов (зокрема – створення педагогічно комфортного освітнього середовища, максимально наближеного до професійного) для підготовки майбутніх педагогів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Ключові слова: *педагогічний супровід, професійна освіта, пізнавальний процес, пізнавальна активність, самореалізація, творча індивідуальність, творчість, учитель початкової школи.*

Постановка проблеми. Швидкий розвиток сучасної освіти задає темп проявам у студентів активного творчого самовиявлення, віддачі та самореалізації. Проблеми сучасності відображаються в системі навчання, що дуже впливає на розвиток студента, особливо в момент його професійного

становлення. Потреба держави у високоосвічених творчих особистостях, здатних працювати й діяти в нестандартних ситуаціях, та падіння престижу позаурочної й позааудиторної виховної діяльності, небажання молоді самостійно залучатися до серйозних творчих пошуків зумовлюють необхідність виховання духовно зрілої, соціально активної творчої особистості.

Останнім часом в освітньо-виховному процесі формується особлива культура підтримки студентів, учнів, батьків, шляхом психолого-педагогічного супроводу, що розглядається як особливий вид допомоги студентам, підліткам, молодшим школярам та забезпечує особистісний розвиток і виховання в умовах освітнього процесу.

Мета статті – з'ясувати особливості педагогічного супроводу процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Педагогічний супровід студентів під час професійного становлення впродовж навчального процесу допомагає реалізувати потреби суспільства та скорегувати професійну діяльність особистості.

Особливістю психолого-педагогічного супроводу є необхідність вирішення завдань особистісного розвитку й виховання студента у складних умовах модернізації системи освіти, змін у її структурі та змісті. Майбутній учитель початкової школи повинен бути готовим до швидких змін, до активної і творчої діяльності, до швидкої адаптації в нових професійних умовах. Від майбутнього вчителя початкової школи буде залежати якість знань учнів та їх відповідність державному замовленню.

Сфера відповідальності психолого-педагогічного супроводу включає в себе завдання створення в освітньо-виховному закладі успішного процесу виховання, соціалізації студента, його самореалізацію, оскільки повноцінний розвиток особистості є гарантією суспільного добробуту.

Педагогічний супровід є необхідним для навчальної адаптації студентів, оскільки соціальну адаптацію людина має пройти самостійно, а в разі допомоги ззовні цей процес стає успішнішим. Швидке входження студентів у навчальне життя, створення оптимальних умов для цього є основною вимогою до процесу навчання. Успішна адаптація в навчальній групі виступає як необхідна умова продуктивної соціальної активності, професійного самовизначення особистості, розвитку індивідуальності.

Також педагогічний супровід є необхідним для легкого входження до професії, легкої адаптації не у стінах навчального закладу, а у стінах початкової школи, у педагогічному колективі.

У дослідженнях Р. Дінмухамедової та Е. Гараєвої визначено, що студент зустрічається з такими проблемами [2, 5]:

- невизначеність мотивації вибору професії, недостатня підготовка до неї;
- несформованість компонентів професійно-особистісної перспективи;

- невміння здійснювати психологічне регулювання своєї поведінки і діяльності самостійно;
- недостатня сформованість навичок самостійної діяльності;
- організація оптимального режиму праці та відпочинку в нових умовах;
- комунікативні бар'єри;
- негативна самооцінка й недостатньо розвинута здатність до взаємодії з іншими людьми.

У зв'язку із цим у сучасній педагогічній теорії та практиці ВНЗ особливої уваги набуває питання педагогічного супроводу й особистісного розвитку студента.

Дослідниця Є. Казакова вважає, що педагогічний супровід – це метод, який забезпечує створення умов прийняття суб'єктом оптимальних рішень у різних ситуаціях життєвого вибору. При цьому суб'єкт визначається і як людина, що розвивається, і як система, яка розвивається [5, 78].

За визначенням М. Шакурової, педагогічний супровід є одним із «механізмів тривалої двосторонньої педагогічної взаємодії». Автором висвітлено такі характеристики взаємодії: суб'єктна позиція всіх учасників процесу; спільність і взаємореферентність, яка приймається та підтримується суб'єктами взаємодії; багатопроєктність; схожість інтерпретацій; адаптивність; переважне використання «м'яких» методів педагогічної взаємодії [8, 90].

Великого значення набуває визначення педагогічного супроводу Т. Ковальовою, яка висвітлює особливий тип гуманітарного педагогічного супроводу – тьюторський супровід. На думку дослідниці, тьютор – це педагог, який діє за принципом індивідуалізації та супроводжує побудову особистістю своєї індивідуальної навчальної програми [6, 55].

Завдання формування самостійної, відповідальної та соціально мобільної особистості, здатної до соціалізації в суспільстві та активної адаптації на ринку праці, визначає необхідність широкого використання під час психолого-педагогічного супроводу різноманітних програм розвитку соціальних навичок, здатності до особистісного самовизначення й саморозвитку.

Психолого-педагогічний супровід досі не має завершеного цілісного наукового опису, у ньому спостерігаються ознаки, які відносяться до різних галузей наукового знання: педагогіки, соціальної педагогіки, психології, соціології. Він ототожнюється з методами й формами виховання, такою позицією педагогів як «вільне спілкування», «товариські взаємини дорослого і дитини», «їх внутрішній настрій» (Н. Крилова).

Педагогічний зміст супроводу більш адекватно відображається у двох підходах до його визначення як психолого-педагогічної технології, спрямованої на вирішення проблем підлітка, пов'язаних із засвоєнням соціальних норм, розвитком соціально-психологічної компетентності; виробленням життєвої стратегії й вибором професії.

Таким чином, педагогічний супровід визначаємо як цілісну, системно організовану педагогом діяльність студента, у процесі якої створюються соціально-психологічні та педагогічні умови успішного навчання й розвитку кожного студента в освітньому середовищі ВНЗ, прийняття суб'єктом розвитку оптимальних рішень у різних ситуаціях життєвого вибору. Цей метод ґрунтується на взаємодії того, хто супроводжує, і того, кого супроводжують.

Розглядаючи потреби сучасного суспільства, соціальне замовлення кваліфікованих спеціалістів, акцентуємо на важливості саме педагогічного супроводу під час професійного становлення, проходження педагогічної практики. Головною потребою сучасного суспільства є формування творчої, всебічно розвиненої особистості, спроможної до творчого пошуку та творчої самореалізації, з наявним пізнавальним інтересом і пізнавальною активністю.

Перед викладачами вищих навчальних закладів постає проблема розвитку та формування особистості майбутнього вчителя початкових класів згідно з державним замовленням. У свою чергу студенти педагогічних спеціальностей будуть спроможні розвивати та формувати особистість молодших школярів відповідно до вимог освітнього процесу.

Пізнавальний інтерес, пізнавальна активність розглядаються як джерело самостійного здобуття знань; вони підвищують інтенсивність розумової роботи, мобілізують увагу, знімають втому та сприяють підвищенню якості засвоєваних знань, їх розширенню і поглибленню (А. Архипов, Д. Бауман, Н. Беляєва, В. Бондаревський, Н. Дайрі та ін.).

Розвитку пізнавальної активності студентів як психолого-педагогічній проблемі присвятили свої праці А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Бондаревський, М. Данилов, І. Лернер, М. Махмутов, В. Онищук, П. Підкасистий, М. Скаткін, Д. Трайтак, Г. Щукіна, Г. Костюк, В. Крутецький, Н. Менчинська, Н. Морозова, В. Мясищев, А. Пономарьов, С. Рубінштейн, Д. Ельконін, П. Якобсон, Е. Голант, М. Короткова, А. Вагін та ін.

На сучасному етапі розвитку науки про творчість уточнюється саме поняття новизни творчого продукту. Так, відомий психолог Л. Виготський, визначаючи поняття «творча діяльність», підкреслював, що творчий тип діяльності дійсно спрямований на створення «нового», утім, це «нове» може бути не лише витвором нової речі зовнішнього світу, а й побудовою розуму чи почуття, що живуть і виявляються лише в самій людині, і є новим відносно її системи знань, способів дій, оцінкових орієнтацій тощо [7]. На основі такого підходу виділяється навчально-творча діяльність підлітків, якій притаманна суб'єктивність «новизни». Творчим може бути не лише результат діяльності, а й прийоми та операції, за допомогою яких вона здійснюється.

Творча діяльність людини зумовлюється специфічною здібністю, яка отримала назву креативність. Креативність – це інтегративна, динамічна особистісна характеристика, що визначає здатність до творчості і є однією з

умов самореалізації особистості. Її основним процесом є дивергентне мислення [1]. Творчі здібності або креативність – явище багатокomпонентне, яке тісно пов'язане з особистісними й мотиваційними змінними.

Підходи до вивчення творчих здібностей розглядаються, переважно, як когнітивний феномен із застосуванням кількісних методів їх вимірювання (Дж. Гілфорд, Ф. Баррон, Д. Заррінгтон, М. Уаллах, Е. Торренс, М. Холодна та ін.) [1]. Творчі здібності – це здатність вносити щось нове в досвід, висувати оригінальні ідеї в умовах вирішення або окреслення нових проблем, усвідомлювати недоліки, суперечності, формувати гіпотези. При цьому критеріями творчого мислення є швидкість, оригінальність, гнучкість, усвідомленість, фантастичність, прагнення до інтелектуальної новизни тощо.

Аналізуючи стан освіти, М. Махмутов зазначав, що у традиційному навчанні всі знання, вміння і навички отримують шляхом репродуктивного засвоєння, що розвиває пам'ять і навички репродуктивного мислення. Навички продуктивного і творчого мислення є наслідком репродуктивного засвоєння. Тобто базою будь-якої творчості є конкретні знання, навички й уміння. Це положення є суттєвим для вирішення проблеми творчого розвитку у процесі навчання (базовий зміст освіти повинен якісно засвоюватися). Проте цього недостатньо для розвитку пізнавальної самостійності і творчості студентів [1].

Аналізуючи стан формування знань і навичок у процесі навчання у школі, що включає елементи творчої діяльності на сучасному етапі й, орієнтуючись на систему планування результатів навчання, можна дійти висновку про доцільність функціонування в навчальному процесі більше складної структурної одиниці – системи творчих завдань як засобу формування творчих здібностей школярів.

Це свідчить про необхідність виховання творчого вчителя, який спроможний організувати творчу діяльність та створювати творчу атмосферу для навчання молодших школярів.

Система творчих завдань повинна бути орієнтована на формування знань і вмінь школярів, одночасно розглядатися і як сукупність творчих завдань, і як єдине ціле. Системоутворювальним фактором об'єднання творчих завдань виступає мета сучасної школи, пов'язана з творчою спрямованістю освіти [3].

Така система повинна задовольняти виділеним вимогам до системи творчих завдань [4]:

- 1) психологічна комфортність – облік типів мислення, видів пам'яті, що визначають індивідуальну траєкторію інформаційної діяльності;
- 2) цільова орієнтація – певне місце й роль кожного завдання у блоці уроків, що відповідає цілям предмета;
- 3) цільова достатність і повнота – достатня кількість творчих завдань для визначеної й позаурочної діяльності;

4) наявність ключових завдань – виділення завдань, що мають принципове значення для засвоєння предмета, в блок завдань, що є обов'язковими для засвоєння;

5) ієрархічна структура – сукупність завдань, представлена зв'язним графом, у вузлах якого – ключові завдання, вище них – підготовчі й допоміжні, нижче – узагальнюючі завдання;

6) рівнева диференціація – зростання складності завдань при переході від мінімального до загального й творчого рівнів;

7) якісний перехід до творчості як усередині певного завдання, так і при їхній композиції.

Використання творчих завдань, реалізованих за допомогою методу проектів. Можна розвивати творчі здібності та формувати відповідні навички учнів, якщо використовувати спеціальні евристичні схеми організації розумової діяльності, що реалізуються опосередковано через спеціально організовані методичні заходи на уроках.

Студенти педагогічних закладів, а, особливо, випускники повинні бути готові до реалізації вищезазначених задач та умов творчої реалізації та розвитку учнів.

Висновки. Таким чином, велика відповідальність покладається на викладачів вищих навчальних закладів, які повинні організувати студентам відповідні умови для творчого розвитку та розкриття творчого потенціалу студентів, усебічно сприяти їхній творчій самореалізації. Студенти повинні отримати відповідну підготовку для проходження педагогічної практики. Теоретична та практична підготовка повинні відповідати не лише програмовим вимогам, а й відповідати сучасним потребам освіти, суспільства в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гришук О. П. Оптимізація самостворення особистості в умовах навчальної діяльності / О. П. Гришук // Практична психологія та соціальна робота. – 2000. – № 8. – С. 19–25.

2. Дінмухамедова Р. К. Активізація психолого-педагогічної діяльності в процесі соціально-професійної адаптації студентів [Електронний ресурс] / Р. К. Дінмухамедова, Е. І. Гараєва. – Режим доступу : http://www.fcoit.ru/internet_conference/.

3. Дубровіна І. В. Психологічні програми розвитку особистості в підлітковому і старшому шкільному віці / І. В. Дубровіна. – М. : Академічний проект, 2002. – 128 с.

4. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е. П. Ильин. – СПб. : Издательство «Питер», 2009, – 448 с.

5. Казакова Е. И. Комплексное сопровождение развития учеников в образовательном процессе: аналитические материалы / Е. И. Казакова. – СПб., 1998. – 213 с.

6. Ковалева Т. М. Материалы курса «Основы тьюторского сопровождения в общем образовании»: лекции 1–4 / Т. М. Ковалева. – М. : Педагогический университет «Первое сентября», 2010. – 56 с.

7. Ларина Е. Н. Формирование способности к саморазвитию у подростков как предмет педагогической психологии / Е. Н. Ларина // Аспирантский вестник ОГПУ. – 2006. – №5. – С. 76–79.

8. Трофимова О. А. Педагогическое сопровождение формирования мотивационной готовности к обучению у старших дошкольников : дисс. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.07 / О. А. Трофимова. – Екатеринбург, 2007. – 176 с.

РЕЗЮМЕ

Криволап Е. Ю. Педагогическое сопровождение процесса подготовки будущих учителей начальных классов к развитию творческого потенциала младших школьников.

В статье сделана попытка раскрыть сущность понятия «педагогическое сопровождение процесса подготовки будущих учителей»; освещены философские, педагогические, психологические взгляды на процесс педагогического сопровождения и развития способностей, творческого потенциала личности; доказана важность и необходимость создания и реализации процесса педагогического сопровождения будущего учителя начальной школы к развитию творческого потенциала младших школьников в процессе профессиональной подготовки. Указывается на необходимость обеспечения условий (в частности – создания педагогически комфортной образовательной среды, максимально приближенной к профессиональной) для подготовки будущих педагогов к развитию творческого потенциала младших школьников.

Ключевые слова: педагогическое сопровождение, профессиональное образование, познавательный процесс, познавательная активность, самореализация, творческая индивидуальность, творчество, учитель начальной школы.

SUMMARY

Krivolap E. Pedagogical support of the process of future primary school teachers training to developing creative potential of junior pupils.

The article attempts to reveal the essence of the concept of pedagogical support of the process of future teachers training; lit philosophical, pedagogical, psychological perspectives on the process of pedagogical support and development of creative abilities, development of creative potential; proved the importance and necessity of creating and implementing a process of pedagogical support of future primary school teachers to developing creative potential of junior pupils in the process of professional training. The need to ensure conditions (in particular the creation of pedagogically comfortable learning environment as close as possible to professional) to prepare future teachers to develop the creative potential of young learners is proved.

It is stressed that pedagogical support of students during their professional development in the educational process helps to realize the needs of society and to adjust the professional activities of the individual.

The peculiarity of pedagogical support is the need to solve problems related to personal development and education of the student in the difficult conditions of modernization of the education system, changes in its structure and content. Future primary school teacher needs to be ready for quick changes, active and creative activities, to adapt quickly to new professional environments. On a future teacher of primary school will depend the quality of knowledge of pupils and their compliance with the state order.

Responsibility of pedagogical support includes the task of creating in educational institution the successful process of education, socialization of the student, his self-realization, because the full development of the personality is the guarantee of social welfare.

Pedagogical support is needed for training the students, as the social adaptation of people should pass on their own, and in the case of outside help this process becomes more successful. Quick entering students in academic life, creating optimal conditions for this is a basic requirement for the learning process. Successful adaptation in the study group serves as a prerequisite for productive social activity, professional self-determination and development of the personality.

Key words: *pedagogical support, vocational training, cognitive processes, cognitive activity, self-realization, creative individuality, creativity, primary school teacher..*